

Parshat Mishpatim – 5785 (nr. 201)

Samenvatting van de parsha

De volgende samenvatting van Aliya zal de talrijke wetten opsommen die in Parshat Mishpatim gedetailleerd worden beschreven. In totaal zijn er 53 mitsvot bevolen.

1e Aliya: De Joodse slaaf, Joodse dienstmaagd, doodslag, moord, het verwonden van een ouder, ontvoering, het vervloeken van een ouder.

2e Aliya: Doden van slaven, persoonlijke schade, verwonding van slaven, de dodelijke os, een gat in de grond, schade door doorboren, straffen voor diefstal.

3e Aliya: Schade door begrazing, schade door brand, de onbetaalde bewaarder, de betaalde bewaarder, het geleende artikel, verleiding, occulte praktijken, afgoderij en onderdrukking, geld lenen.

4e Aliya: Het accepteren van autoriteit, gerechtigheid, verdwaalde dieren, het gevallen dier.

5e Aliya: Gerechtigheid, het Sjmita (7e) jaar, Sjabbat, Pesach, Sjavoet, Soekot, verbod op melk en vlees.

6e Aliya: Hasjem (Gd) instrueerde de natie om het gezag van Zijn boodschappers, de Profeten en Rabbijnen, te respecteren. Hij beloofde de zeven vokeren die Kanaän bewoonden te verdrijven en waarschuwde ons er van tevoren voor, om geen vredesverdrag met hen te sluiten, of ons te laten beïnvloeden door hun praktijken en waarden.

7e Aliya: Hasjem vermeldde de middelen waarmee de zeven naties uit Israël zouden worden verdreven, en beloofde dat als we doen wat ons is opgedragen, geen enkele vrouw een miskraam zou krijgen. De grenzen van Erets Jisrael (het land Israël) werden gedefinieerd. De conclusie van de Parsha keert terug naar de nasleep van Openbaring. Moshe bouwde een altaar, bracht een offer, en in 24:7 riep het volk uit: "We zullen eerst de geboden van Hasjem gehoorzamen en dan proberen het te begrijpen". Moshe, Aharon, Nadav, Avihoe en de 70 oudsten hebben een gedeeld visioen in 24:10 en dan wordt Moshe verteld de Sinai te beklimmen, waar hij 40 dagen en nachten zou blijven.

Samenvatting van de Haftara - Jirmiyahu [34:8-22](#) ; [33:25-26](#)

In de haftara van deze week beschrijft Jirmiyahu de straf die de Joden zouden krijgen omdat ze hun Hebreeuwse slaven zes jaar lang tot slaaf bleven maken. Daarmee overtraden ze het gebod dat aan het begin van de Toralezing van deze week werd besproken.

Koning Tsidkiyahu sloot een pact met het volk waarin stond dat ze allemaal hun Joodse slaven na zes jaar dienst zouden vrijlaten, zoals bevolen in de [Tora](#). Kort daarna verbraken de Joden dit pact en dwongen hun vrijgelaten slaven om weer in dienst te treden. G-d stuurde Jirmiyahu toen weg met een berispende boodschap: "Daarom, zo zegt de Heer: Jullie hebben niet naar Mij geluisterd om vrijheid te verkondigen, ieder aan zijn broeder en ieder aan zijn naaste; zie, Ik verkondig vrijheid aan jullie, zegt Hashem, aan het zwaard, aan de pest en aan de hongersnood, en Ik zal jullie tot een voorwerp van afschuw maken voor alle koninkrijken van de aarde." De [haftara](#) beschrijft vervolgens levendig de vernietiging en verwoesting die de Joden zullen ervaren.

De haftara eindigt met geruststellende woorden: "Zoals Ik Mijn verbond met de dag en de nacht niet zal verbreken en Ik de wetten van de hemel en de aarde niet zal verbreken, zo zal Ik ook de nakomelingen van Jakob niet verstoten ... want Ik zal hun van hun gevangenschap [naar hun land] doen terugkeren en genade met hen hebben."

Carrières

"Wat wil je later worden?" Dat was ooit de standaardvraag die je aan een acht- of negenjarige moest stellen als hij of zij een gesprek met hem of haar probeerde te voeren. Op de een of andere manier had elk kind een antwoord, dat varieerde van brandweerman ' tot 'voetballer' tot 'verpleegster'.

Het lijkt me dat we die vraag tegenwoordig niet meer aan kinderen stellen, althans niet meer zo vaak als vroeger. Misschien zijn we bang om druk op hen uit te oefenen. Of misschien wordt ambitie niet langer gezien als een positieve waarde, zoals het ooit was.

Het is een feit dat onze traditie ambitie waardeert, als het tot een positief doel leidt. Een carrière die iemand helpt zichzelf en zijn gezin te onderhouden, is zo'n doel. Een carrière die de gemeenschap dient, is een andere.

Welke carrières worden door de Tora in het bijzonder gewaardeerd? Het Tora-gedeelte van deze week, Parshat Mishpatim (Exodus 21:1-25:18), biedt ons de gelegenheid om na te denken over een zeer gewaardeerde carrière, het dienen in een rechtbank als rechter.

Onze parasja begint met het vers: "Dit zijn de regels die u hun zult voorhouden." Rasji verstaat de zinsnede "voor hen" als , dat vragen over deze regels, beoordeeld moeten worden door Joodse rechters die bekend zijn met de regels die in de volgende hoofdstukken van de parasja uiteengezet worden. Al in de parasja van vorige week Jitro, leerden we dat Mozes de rol van rechter zag als één van zijn leiderschapsverantwoordelijkheden. Pas op advies van zijn schoonvader kende hij de rol van rechter toe aan een hiërarchie van anderen. Het rechterschap is dus één van de eerste carrières die door de Tora voorgeschreven worden.

De Talmoed heeft iets te zeggen over hoe nobel een carrière-rechterschap is en beveelt daarbij verschillende andere uitstekende carrièrepaden aan, voor ' aardige Joodse jongens'. Ik verwijs naar de volgende passage in het traktaat Bava Batra 8b, dat op zijn beurt twee bijbelverzen interpreteert:

"De verstandigen zullen stralen als de stralende uitgestrektheid van de hemel, en zij die velen tot gerechtigheid leiden, zullen zijn als de sterren tot in alle eeuwigheid" (Daniël 12:3).

'De deskundigen' zijn de rechters die de wet met absolute waarheidsgetrouwheid beoordelen, evenals degenen die de gemeenschap dienen als beheerders en die liefdadigheid (gabbaé tsedaka) uitdelen. **'Zij die de velen besturen'**, zijn de onderwijzers van jonge kinderen...

En wat betreft **Tora-geleerden**? Op hen is het volgende vers van toepassing:

"Moge Zijn geliefde zijn als de zon die met macht opkomt !" (Rechters 5:31).

Daar hebben we het. Vier bewonderenswaardige carrières worden door de Talmoed uiteengezet: de rechterlijke macht, betrokkenheid bij de distributie van liefdadigheid, basisonderwijs en Tora-wetenschap.

Tosafot (de verzameling commentaren in de kantlijn van elke pagina van de Gemara) suggereert dat er een rangorde is voor deze ' carrières'. Sterrenlicht is minder helder dan de heldere uitgestrektheid van de hemel. Dit impliceert dat onderwijs op school minder prijzenswaardig is dan optreden als rechter of gabbaé tsedaka, terwijl de Talmoedgeleerde, die wordt vergeleken met de zon, het hoogste scoort.

Andere commentaren interpreteren de Talmoedische tekst anders. Een interessante benadering wordt gevolgd door de 19e-eeuwse rabbijn van Lyssa, Rabbi Yaakov Loberbaum, die bekend staat om zijn meesterwerk op het gebied van burgerlijk recht, Netivot HaMishpat. Hij maakt bezwaar tegen de aanpak van Tosafot. Per slot van rekening vraagt hij: "Onze ogen kunnen zien dat de sterren helderder zijn dan de 'uitgestrektheid van de hemel en welk

verband is er tussen rechters en gaba'é tzedaka dat ons in staat stelt om hen beiden te "vergelijken met de hemelse uitgestrektheid

Zijn antwoord is zeer leerzaam: "Er zijn materialen die kleurloos zijn, maar die elke kleur weerkaatsen die erop schijnt. Een voorbeeld is glas. Het heeft geen eigen kleur. Schijn er een rood licht op en de kleur rood wordt weerkaatst. Schijn met een groen licht en groen wordt weerkaatst. De uitgestrektheid van de hemel zelf is kleurloos als glas. Dit is wat een rechter gemeen heeft met een beheerder van liefdadigheid. Ze moeten allebei absoluut neutraal zijn, zonder eigen kleur. De rechter moet volledig onbevooroordeeld zijn, en dat geldt ook voor de persoon die bepaalt hoe liefdadigheid verdeeld moet worden. Hij mag de ene behoeftige niet bevoordelen boven de andere, maar moet de gemeenschapsfondsen 'zonder kleur' verdelen. Maar onderwijzers worden vergeleken met de sterren, die op allen gelijkelijk schijnen. Terwijl rechters en gaba'é tzedaka onderscheid moeten maken tussen de ene partij en de andere, moet de onderwijzer op al zijn leerlingen in gelijke mate 'schijnen', zonder discriminatie

Hoewel de Lyssa Rav geen commentaar geeft op Tora-geleerden en hun gelijkenis met de zon, kunnen we voor onszelf speculeren over dat verband. De zon is de ultieme bron van licht en warmte, en zo is ook de Tora de ultieme bron van intellectueel licht en spirituele warmte. Tora-studie, zo leert onze traditie ons, weegt in belangrijkheid zwaarder dan alle andere waarden.

De waarheid is dat ieder van ons, er individueel naar moet streven om in ons gedrag, al deze vier carrièrerollen op te nemen. We zijn allemaal 'rechters', zelfs als we niet gekleed zijn in gerechtelijke gewaden of in gerechtelijke kamers zitten. Er wordt voortdurend een beroep op ons gedaan om anderen op allerlei manieren te beoordelen, en we moeten altijd proberen onszelf eerlijk te beoordelen.

We moeten allemaal beslissen hoe we onze liefdadigheidsmiddelen verdelen: de tijd die we aan de gemeenschap geven en het geld dat we bijdragen aan de behoeftigen.

We zijn allemaal leraren; Is het niet in de klas, dan wel in het gezin en de synagoge en het winkelcentrum.

En we moeten zeker allemaal, in overeenstemming met onze intellectuele beperkingen en de beperkingen die de tijd ons oplegt, ijverig zijn in onze Tora-studie en zo goed mogelijk kennis van de Tora krijgen als we maar kunnen.

Vanuit dit perspectief is ieder van ons geroepen om de plichten van onze "carrière" te vervullen: "beoordeel anderen zonder vooringenomenheid; onze middelen met mededogen en eerlijkheid te verdelen; kleine kinderen op een passende manier te onderwijzen; en bovenal, de Tora te bestuderen.

Als we dat doen, dan zijn we het allemaal waard om hemellichten genoemd te worden die zo helder zijn als de heldere uitgestrektheid van de hemel, die 's nachts schijnen als de sterren en overdag de wereld verlichten als de zon. (R.Zvi Hersh Weinreb)

G-d's duwtje in de rug

Eerst waren er in parshat Jitro de Aseret Hadibrot, de "Tien Uitspraken", de Tien Geboden, uitgedrukt als algemene principes. Nu komen in parshat Misjpatiem de details. Hier is hoe ze beginnen:

Als u een Hebreeuwse dienaar koopt, moet hij u zes jaar dienen. Maar in het zevende jaar zal hij vrijuit gaan, zonder iets te betalen . . . Maar als de knecht verklaart: 'Ik heb mijn meester en mijn vrouw en kinderen lief en wil niet vrijuit gaan', dan moet zijn meester hem voor de rechters brengen. Hij zal hem naar de deur of de deurpost brengen en met een priem in zijn oor prikken. Dan zal hij zijn dienaar voor het leven zijn. (Ex. 21:2-6)

Er is een voor de hand liggende vraag. Waarom hier beginnen, met deze wet? Er zijn 613 geboden. Waarom begint Misjpatiem - het eerste volledige wetboek in de Tora - waar het begint?

Het antwoord ligt al even voor de hand. De Israëlieten hebben net slavernij in Egypte doorstaan. Er moet een reden zijn waarom dit gebeurde, want G-d wist dat het zou gebeuren. Klaarblijkelijk was het Zijn bedoeling dat het zou gebeuren. Eeuwen eerder had Hij Avraham al verteld dat het gebeuren zal:

Toen de zon onderging, viel Avraham in een diepe slaap, en een dikke en vreselijke duisternis kwam over hem. Toen zeide de HEERE tot hem: Weet zeker, dat uw nakomelingen vierhonderd jaar lang vreemdelingen zullen zijn in een land, dat niet het hunne is, en dat zij daar tot slaaf gemaakt en mishandeld zullen worden. (Gen. 15:12-13)

Het lijkt erop dat dit de noodzakelijke eerste ervaring van de Israëlieten als natie was. Vanaf het allereerste begin van het menselijke verhaal streefde de G-d van de vrijheid naar de vrije aanbidding van vrije mensen. Maar de een na de ander misbruikte die vrijheid: eerst Adam en Eva, dan Kaïn, dan de generatie van de zondvloed, dan de bouwers van Babel.

G-d begon opnieuw, deze keer niet met de hele mensheid, maar met één man, één vrouw, één familie, die pioniers van de vrijheid zouden worden. Toch is vrijheid moeilijk. We zoeken het allemaal voor onszelf, maar we ontzeggen het aan anderen wanneer hun vrijheid in strijd is met de onze. Dit is zo diep waar, dat binnen drie generaties van Avrahams kinderen, Josef's broers bereid waren hem als slaaf te verkopen: een tragedie die pas eindigde toen Juda bereid was om zijn eigen vrijheid op te geven, zodat zijn broer Benjamin vrij kon gaan.

Er was de collectieve ervaring van de Israëlieten voor nodig, hun diepe, intieme, persoonlijke, slopende, bittere ervaring van slavernij - een herinnering die ze nooit mochten vergeten - om hen te veranderen in een volk dat hun broeders en zusters niet langer tot slaven zou maken, een volk dat in staat was een vrije samenleving op te bouwen, de moeilijkste van alle prestaties in het menselijke rijk.

Het is dus geen verrassing dat de eerste wetten die ze na de Sinaï opgelegd kregen, betrekking hadden op slavernij. Het zou een verrassing zijn geweest als ze over iets anders waren gegaan. Maar nu komt de echte vraag. Als G-d slavernij niet wil, als Hij het beschouwt als een belediging van de menselijke conditie, waarom heeft Hij het dan niet onmiddellijk afgeschaft? Waarom liet Hij het doorgaan, zij het op een beperkte en gereguleerde manier, zoals beschreven in de parasja van deze week? Is het denkbaar dat G-d, die water uit een rots kan voortbrengen, manna uit de hemel en de zee in droog land kan veranderen, niet kan oproepen tot deze verandering in het menselijk gedrag? Zijn er gebieden waar de Almachtige, om zo te zeggen, machteloos is?

Er is een fascinerend boek genaamd Nudge . Daarin behandelen de schrijvers een fundamenteel probleem in de logica van vrijheid. Aan de ene kant hangt vrijheid af van het niet overleggen van wetgeving. Het betekent ruimte creëren waarbinnen mensen het recht hebben om zelf te kiezen.

Aan de andere kant weten we dat mensen niet altijd de juiste keuzes zullen maken. Het oude model waarop de klassieke economie was gebaseerd, dat mensen aan zichzelf worden overgelaten om rationele keuzes te maken, blijkt niet waar te zijn. We zijn diep irrationeel, een ontdekking waaraan verschillende Joodse academici een belangrijke bijdrage hebben geleverd. Beroemde psychologen lieten zien hoezeer we beïnvloed worden door het verlangen om ons te conformeren, zelfs als we weten dat andere mensen het bij het verkeerde

eind hebben. De Israëliische economen Daniel Kahneman en Amos Tversky toonden aan, hoe we zelfs bij het nemen van economische beslissingen vaak de effecten ervan verkeerd inschatten en onze motivaties niet herkennen, een bevinding waarvoor Kahneman de Nobelprijs won.

Hoe voorkom je dan dat mensen schadelijke dingen doen zonder hun vrijheid weg te nemen? Het antwoord van is ,dat er schuine manieren zijn waarop je mensen kan beïnvloeden. In een cafeteria kun je bijvoorbeeld gezond eten op ooghoogte zetten en junkfood op een meer ontoegankelijke en minder opvallende plek. Je kunt subtiel aanpassen wat ze de 'keuzearchitectuur' van mensen noemen.

Dat is precies wat G-d doet in het geval van slavernij. Hij schaft het niet af, maar Hij omschrijft het zo ,dat Hij een proces in gang zet ,die er voorspelbaar toe zal leiden dat mensen het uit eigen beweging zullen opgeven, ook al kan het vele eeuwen duren.

Een Hebreeuwse slaaf moet na zes jaar vrijgelaten worden. Als de slaaf zo gewend is geraakt aan zijn toestand dat hij niet vrijuit wil gaan, dan moet hij een stigmatiserende ceremonie ondergaan, waarbij zijn oor wordt doorboord, wat daarna een zichtbaar teken van schaamte blijft. Elke Sjabbat kunnen slaven niet gedwongen worden om te werken. Al deze bepalingen hebben tot gevolg dat slavernij verandert van een levenslang lot in een tijdelijke toestand, en een toestand die wordt gezien als een vernedering in plaats van iets dat onuitwisbaar in het menselijke script is geschreven.

Waarom kiezen voor deze manier van doen? Omdat mensen vrij moeten kiezen om de slavernij af te schaffen als ze überhaupt vrij willen zijn. Er was het schrikbewind na de Franse Revolutie voor nodig om te laten zien hoe fout Rousseau was toen hij in Het Sociaal Contract schreef dat mensen desnoods gedwongen moeten worden om vrij te zijn. Dat is een contradictio in terminis, en het leidde tot totalitaire democratie.

G-d kan de natuur veranderen, zei Maimonides, maar Hij kan of kiest niet voor het veranderen van de menselijke natuur, juist omdat het Jodendom gebouwd is op het principe van menselijke vrijheid. Hij kon de slavernij dus niet van de ene op de andere dag afschaffen, maar Hij kon onze keuzearchitectuur veranderen, of in duidelijke bewoordingen, ons een duwtje in de rug geven, om aan te geven dat slavernij verkeerd is, maar dat wij degenen moeten zijn die het afschaffen, in onze eigen tijd, door ons eigen begrip. Het heeft inderdaad heel lang geduurd, en in Amerika niet zonder burgeroorlog. Maar het gebeurde toch. Er zijn een aantal zaken waar G-d ons een duwtje in de rug geeft. De rest ligt aan ons. (R. Jonathan Zachs)

Geschenken geven

"Im kesef talveh et ami et he'ani imach lo tihyeh lo ke'nosheh lo tisimun alav neshech" – Wanneer je geld leent aan Mijn volk, aan de arme man onder jullie, dring dan niet aan op terugbetaling . Leg hem geen rente op. (Sjemot 22:24) Elk woord in de Tora is nauwkeurig en zorgvuldig gekozen om een diepe betekenis en relevante boodschappen over te brengen.

Laten we ons afstemmen op de stijl van dit vers en kijken wat we kunnen leren.

De hierboven geciteerde passioek begint met het woord ' im', wat ' als' of 'wanneer' betekent. Rashi citeert Rabbi Jishmael (Mechilta) die opmerkt dat de Tora het woord "im gebruikt om "te impliceren dat het individu er wel of niet voor kan kiezen om iets te doen, als hij dat doet, vertelt de Tora ons hoe. Er zijn drie uitzonderingen waarbij, hoewel de Tora het woord " im" gebruikt, het individu verplicht is om de richtlijn uit te voeren. Ons vers hier is één van die uitzonderingen. De Maharal vraagt zich af waarom de Tora deze mitsvot presenteert op een manier die een keuze lijkt te suggereren, terwijl ze praktisch verplicht zijn. Zijn antwoord is echt verhelderend. Men moet deze mitsvot doen ,omdat hij ze wil doen, niet alleen omdat het hem opgedragen is. Als één van de drie hoekstenen , drukt gemilut chasadim onze

weldadigheid uit die voortkomt uit een verlangen om te geven. Het helpen van een andere Jood door hem geld te lenen, moet voortkomen uit de erkenning dat vrijgevigheid van geest ,essentieel is voor onze aard; We geven omdat we het willen, niet omdat het ons wordt opgedragen.

We leiden nog een belangrijke les af uit de volgende zin in het vers: "et he'ani imach - de arme met [onder] u." Rashi merkt op dat de geldschieter zichzelf moet visualiseren als de behoeftige die om hulp vraagt. Wanneer we ons in de positie van de arme persoon verplaatsen en ons zijn ongemak, angst en lijden voorstellen, zullen we hem automatisch met meer respect en gevoeligheid behandelen. Zo'n mentaliteit zal ons in staat stellen de last van onze vriend met een oprecht hart te dragen.

Chazal leren ons dat het geen toeval is als iemand ons benadert om een aalmoes of lening te vragen. De Zohar Hakadosh legt uit dat wanneer Hasjem ons een speciaal geschenk wil "geven, hij een arm persoon naar onze deur stuurt. De daad van het geven van tzedaka helpt niet alleen degene die behoeftig is, maar helpt uiteindelijk ook de gever. We zijn ons er terdege van bewust dat tzedaka kwade decreten afweert, zelfs de dood. Hasjem voorziet mensen van meer geld dan ze voor zichzelf nodig hebben, zodat we toegang hebben tot ongelooflijke eeuwige verdiensten. Laten we kansen omarmen om anderen te helpen en onszelf conditioneren om het gevoel te hebben dat we een unieke, persoonlijke kans hebben gekregen om uit te breiden en te groeien. (R. Smiles S)

Halacha in het kort - Advertenties lezen op Sjabbat (in het kort)

Vraag: Mag men advertenties lezen op Sjabbat? Zo niet, is het dan toegestaan om divrei Tora op dezelfde pagina te lezen als een advertentie?

Antwoord: Men mag geen shitrei hedjotot (= שטרי הדיוטות) lezen op Sjabbat (Sjabbat 116b). De misjna (Sjabbat 148b) verbiedt het lezen van een gastenlijst op Sjabbat. De gemara (ibid. 149a) citeert twee meningen over de reden hiervoor: de lezer zou er iets van kunnen uitwissen; Als je het leest, zou je Shitrei Hedjotot kunnen lezen.

Wat zijn shitrei hedjotot, en waarom zijn ze verboden? De Rosj (Sjabbat 23:1) zegt dat shitrei hedjotot documenten zijn die verband houden met handel, en ze zijn verboden vanwege de waarschuwingen van de navi om niet betrokken te zijn bij iemands wereldse bezigheden op Sjabbat (mim'tzo cheftzecha – Jeshayahu 58:13). De Rambam in het Commentaar op de Misjna (Sjabbat 23:2) zegt dat het verboden is om iets te lezen dat niet Tora is. In de Misjna Tora (Sjabbat 23:19) beschouwt hij shitrei hedjotot als doordeweekse dingen, die iemand ertoe kunnen brengen om uit te wissen. Hoe ver je hiermee moet gaan, is een ingewikkeld onderwerp, en de algemene praktijk is buitengewoon mild. Echter, de volledige consensus van poskim (zie Dirshu 307:70) is dat shitrei hedjotot niet alleen commerciële documenten omvatten, maar ook commerciële advertenties, die worden geproduceerd om mensen aan te moedigen om te kopen, huren, een baan aan te nemen, enz. in een omgeving met winst oogmerk.

Onroerend goed in Israël kan een mitzwa zijn als dat nodig is om onze greep op het land te versterken of aliya mogelijk te maken; 2. De meeste reisaanbiedingen gaan over plezier, maar voor enkelen kan het Tora- of mitzwa-element belangrijk zijn; 3. Sommige gezondheidsdiensten zijn gewoon leuk, en sommige zijn levensreddend.

We raden aan dat publicaties waarvan de inhoud geschikt is voor Sjabbat ,op Sjabbat kunnen gelezen worden, maar het is het beste om geen commerciële advertenties te lezen (het is te ingewikkeld om elke keer uit te zoeken en mensen kunnen de discipline missen om te kijken en dan weg te kijken). Er is echter ruimte voor limmoed z'choet voor nogal wat advertenties.

Shabat shalom

Voor suggesties en commentaar : mobi166@hotmail.com

Gelieve dit blaadje (deze link) ook door te sturen aan vrienden en kennissen.

(משלי ה:טז) =En je bronnen zullen zich naar het buitenland verspreiden